

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון א'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק א	–	הבנה והבעה	–	50	נקודות
פרק ב	–	אוצר המילים והמשמעים;	{	26	נקודות
	–	שם המספר			
פרק ג	–	תחביר	{	24	נקודות
	–	ומערכת הצורות			
סה"כ	–			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראה מיוחדת: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

קרא את המאמר שלפניך ואת הקטעים הנלווים אליו, וענה על השאלות בפרקים שאחריהם.

בן-גוריון ותפקיד הלשון העברית

(מעובד על פי אפרתי נתן [תש"ע]. **העברית בראי המדינה – מעמדה הציבורי של העברית מאז ייסוד המדינה.** ירושלים: האקדמיה ללשון העברית)

אחד הנושאים המלווים את היישוב היהודי בארץ-ישראל ואת קורות מדינת ישראל מייסודה ועד עצם היום הזה הוא הלשון העברית, שתחייתה מסמלת יותר מכול את שיבת העם לארצו.

דוד בן-גוריון
(1886-1973). שם
משפחתו הקודם היה
גרין.
במאי 1948 הוביל
להכרזה על הקמת
מדינת ישראל. היה
ראש הממשלה ושר הביטחון (בשנים
1948-1953, 1955-1963).

אליעזר בן-יהודה
(1858-1922). שם
משפחתו הקודם היה
פרלמן. מחיה השפה
העברית בארץ-ישראל,
עיתונאי וסופר.

"אנו מעלים לארץ עם יחיד במינו מפורז
בכל קצווי תבל, המדבר בלשונות רבות
[...] ומוטל עלינו לצקת אותו בדפוס של
אומה מחודשת [...] עלינו לעקור המחיצות
הגאוגרפיות, התרבותיות, החברתיות
והלשוניות המפרידות בין החלקים השונים
ולהנחיל להם לשון אחת, תרבות אחת,
אורחות אחת, נאמנות אחת".

(מדברי בן-גוריון במבוא לשנתון הממשלה,
תשי"ב)

דוד בן-גוריון, ראש ממשלת ישראל
5 הראשון, שנחשב לאדריכלה של מדינת
ישראל, נודע בזיקתו העמוקה ללשון
העברית ובקנאותו למעמדה ולשימוש בה.
בן-גוריון, בדומה לאליעזר בן-יהודה, כרך
את השיבה לארץ האבות עם השיבה
ללשון האבות, וראה בהן מרכיבים
10 חשובים של הזהות הלאומית. שניהם
עלו ארצה בצעירותם, והחליפו את
שםם הלועזי לשם עברי. שניהם הבינו
שאימוץ הלשון העברית והפיכתה ללשון
15 דיבור עיקרית של היישוב היהודי בארץ
הם המפתח להקמת חברה מלוכדת
המושגתת כולה על עולים מארצות
שונות הדוברים לשונות שונות.

על אף האמצעים הצנועים שעמדו
20 לרשותו בתקופה שלפני קום המדינה,
הצליח בן-יהודה להניח את היסודות
להחייאת העברית: ייסוד עיתון עברי,
חינוך עברי, ייסוד ועד הלשון העברית
וכתיבת מילון היסטורי ללשון העברית.

25 בן-גוריון רתם מאוחר יותר את האמצעים הממלכתיים של המדינה, שזה עתה נולדה, להנחלת הלשון העברית ולהשלטתה בקרב כמיליון עולים, שהגיעו מקצות תבל ועלו במספרם בהרבה על מספר תושבי הארץ.

ירושלים, כ"ד באלול תש"י
6.9.50

לחברי הוועדה לקביעת שמות בנגב –
חברים יקרים,

בשם ממשלת ישראל אני שמח להביע לכם הוקרה והכרה על המפעל
התרבותי וההיסטורי אשר עשיתם – קביעת שמות עבריים לכל שטחי
הנגב: הריו, גבעותיו, עמקיו, גיאיותיו, נחליו, מעבריו, מעייניו, שלוחותיו,
בארותיו ומכתשיו. [...]

ודאי נִפְצָאו מערערים על פרט זה או אחר של עבודתכם – ערך
מפעלכם ויקרו לא יָרַע.

נתתי הוראה לצבא שכל המפקדים ילמדו השמות החדשים וישתמשו
רק בהם בציבור ובכתב.

אני מקווה שתמשיכו פעולתכם עד שתגאלו כל שטחה של ארץ-ישראל
משלטון הלעז.

בהוקרה ובברכה
ד. בן-גוריון

(העתק מכתב של בן-גוריון לחברי הוועדה לקביעת שמות בנגב)

אך היה גם פן נוסף לתפיסתו של בן-גוריון את תפקיד הלשון העברית. הוא ראה
בלימוד הלשון העברית בקרב יהודי התפוצות ערך רב-חשיבות לשמירת הקשר שלהם
עם מדינת ישראל. בדברים שנשא לקראת הקונגרס הציוני ה"ג קרא לקונגרס להטיל
30 על כל ציוני את החובה ללמוד עברית, שאם לא כן הוא "יתכחש לעצמו". אף בכינוס
החמישי של מפעלי הנוער היהודי מחוץ לארץ קרא בן-גוריון לנוער התפוצות ללמוד
עברית: "הטרגיות הזו שאין לנו שפה משותפת טרגדיה גדולה היא. אלה מכם בשובם
לבתיהם יספרו להוריהם ולחבריהם שיש להסיר את החרפה הזו מאתנו. ידע כל אחד
לשון הארץ בה הוא יושב, אך ידע כל אחד מכם גם לשון עמו, הלשון העברית".
35 הזיקה בין מדינת ישראל לעם היהודי בתפוצות הייתה אבן פינה במשנתו
האידאולוגית של בן-גוריון, והוא דבק בה כל העת. הוא ייחס חשיבות לשני חוקים,
שחוקקה הכנסת בשנתיים הראשונות לקום המדינה: חוק השבות וחוק חינוך ממלכתי.
לדעתו, אלה יקבעו יותר מכל חוקה את ייעודה של המדינה ואת דמותה. משמעותו של
40 חוק השבות הייתה שמדינת ישראל היא מדינת העם היהודי כולו, וגורל המדינה כרוך
בגורל יהדות התפוצות. חוק חינוך ממלכתי נועד לבסס את החינוך במדינה על ערכי
תרבות ישראל ועל הישגי המדע. בן-גוריון הדגיש את הקשר הבלתי-ינתק בין מדינת
ישראל לעם היהודי, וציין שהזיקה ביניהם היא דרך הלשון העברית והחינוך העברי.
(שים לב: המשך המאמר בעמוד הבא.)
/המשך בעמוד 4/

בלשון העברית ראה בן-גוריון קניין משותף ודבק מלכד של כל חלקי העם היהודי בעולם, והוא קרא שוב ושוב ליהודי העולם ללמוד עברית. הוא הפליג בחשיבותה של הלשון העברית, וציטט מדברי חז"ל שבני ישראל נגאלו ממצרים "משום שלא שינו את לשונם והיו מדברים בלשון הקודש". בן-גוריון גרס שבלי ידיעת הלשון העברית אין היהודי יכול להבין את מה שהוא מתפלל. לדבריו, תכלית החינוך העברי היא לא רק לימוד הלשון העברית, אלא גם השימוש בה, כמו קריאה בספרות העברית העתיקה והחדשה וניהול שיחה של יהודי מהתפוצות עם יהודי מישראל.

שלושה דברים חרותים באותיות של אש על דגל הלאומיות: ארץ, שפה לאומית והשכלה לאומית --- ואיש כי יכחש באחד מהם, כופר בעיקר הלאומיות הוא! (מתוך: אליעזר בן-יהודה, החלום ושברו: מבחר כתבים בענייני לשון. ההדיר ראובן סיון, מוסד ביאליק, 1978)

בנושא המהותי של עלייה לארץ-ישראל וקיבוץ גלויות הייתה קרבה עמוקה מאוד בין בן-גוריון לבין בן-יהודה. שניהם ראו בלשון העברית תנאי עיקרי להגשמת הרעיון של תחיית האומה על אדמת האבות. אולם בעוד בן-יהודה פעל למען תחיית הדיבור העברי ביישוב היהודי בארץ-ישראל ושאף שארץ-ישראל תהיה המרכז לעם היהודי כולו, בן-גוריון לא השלה את עצמו. הוא הבין שלא כל היהודים יעלו ארצה, לכן ביקש להנחיל את הלשון העברית גם לכל תפוצות הגולה, משום שראה בה גורם עיקרי שיוכל לאחד את היהודים בתפוצות ובמדינת ישראל.

פרק א – הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה ענה על שש שאלות: על השאלות 1-4, על אחת מן השאלות 5-6 ועל שאלה 7.

1. "אך היה גם פן (=צד) נוסף לתפיסתו של בן-גוריון את תפקיד הלשון העברית". (שורה 28) העתק למחברתך את הטבלה שלפניך, והשלם בה את המידע על שני הפנים בתפיסת בן-גוריון את תפקיד הלשון העברית. ענה על פי שורות 1-4.

קהל היעד / הנמענים	תפקיד הלשון העברית
פן אחד	
פן נוסף	

(8 נקודות)

2. א. בשורות 19-24 וכן בשורות 37-38 במאמר יש שימוש בהכללה ופירוט. ציין מהי ההכללה ומהו הפירוט בכל אחד מן המקומות האלה. (4 נקודות)
 ב. העתק ממכתבו של בן-גוריון (עמוד 3) דוגמה נוספת להכללה ופירוט. ציין מהי ההכללה ומהו הפירוט בדוגמה שהעתקת.

(2 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

3. לפי המאמר, דוד בן-גוריון ואליעזר בן-יהודה פעלו לחיזוק מעמדה של העברית. עיין במאמר ובקטעים הנלווים אליו, וציין שתי פעולות של כל אחד מהם המוכיחות זאת. (8 נקודות)

4. בן-גוריון קרא לנוער התפוצות: "ידע כל אחד מכם גם לשון עמו, הלשון העברית". (שורה 35) ציין על פי שורות 44-60 שתי מטרות שבן-גוריון ביקש להשיג באמצעות הנחלת הלשון העברית ליהודי התפוצות. (8 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 5 או 6.

5. במחקר שנערך בקרב מדגם מייצג של עולים מברית-המועצות לשעבר, אשר עלו לישראל בשנים 1990-2005, נמצא כי 76% מהעולים מציינים כי במקביל לשמירת השפה הרוסית יש לרכוש את השפה העברית.

(על פי לשם אי' [2010]. 20 שנה לעלייה מברית-המועצות לשעבר. הד האולפן החדש, גיליון 96)

א. מה מעמדה של העברית בקרב עולי ברית-המועצות לשעבר, על פי הממצא שבמחקר? (4 נקודות)

ב. כיצד היה בן-גוריון עשוי להגיב על מעמדה של העברית בקרב עולי ברית-המועצות לשעבר? העתק מן המאמר או מן הקטעים הנלווים משפט אחד להוכחת דבריך. (4 נקודות)

או

6. פרופ' זוהר שביט הציעה לחוקק את "חוק השפה העברית" לפיו קבלת אזרחות ישראלית תותנה בשליטה בסיסית בעברית.

(על פי זוהר שביט [2002]. עקרונות לחוק העברית. אוחר ב-23 בנובמבר 2010)

מהאתר הארץ Online שכתובתו <http://www.haaretz.co.il>

א. מה אפשר ללמוד מההצעה של פרופ' שביט על עמדתה כלפי מעמדה של העברית במדינת ישראל? (4 נקודות)

ב. הבע את דעתך על עמדה זו. בסס את דבריך על המאמר. (4 נקודות)

ענה על שאלה 7.

7. מטלת סיכום: (12 נקודות)

כתוב סיכום (בהיקף של 10-12 שורות) של המאמר בלבד (בלי הקטעים הנלווים). בסיכומך השווה בין בן-גוריון לבין בן-יהודה מבחינת עמדותיהם כלפי תפקידה של הלשון העברית ומבחינת פועלם להפצתה.

המשך בעמוד 6/

פרק ב – אוצר המילים והמשמעים; שם המספר (26 נקודות)

בפרק זה ענה על כל השאלות 8-13.

אוצר המילים והמשמעים (21 נקודות)

8. לפניך הערך **זֶהוּת** ממילון **אבן-שושן** (2003) וממילון **רב-מילים***. קרא את הערכים משני המילונים, וענה על הסעיפים א-ג שאחריהם.

מילון אבן-שושן

זֶהוּת נ' [מן זֶהוּ] 1. שְׁוִיז מְחֻלָּט וְגִמּוּר, הָיִית זֶה עֲצָמוֹ, אִידֵנְטִיטָה: "אֶצֶל הַיּוֹנִים שְׂרָדָה זֶהוּת הַחַיִּים וְהַפִּיזָה" (פרלמן, תר' רעיונות יט). זֶהוּת בְּהוֹרָאָתָם שֶׁל הַשְּׁמוֹת "יֶרֶחַ" ו"לְכָנָה". 2. מִי שֶׁמְדַבֵּר בּוֹ: זֶהוּת הַזֹּכָה עֲדִין אֵינָה יְדוּעָה. נִקְפָּצָה זֶהוּתוֹ שֶׁל הַפּוֹשֵׁעַ. 3. כָּלֵל הַתְּכוּנוֹת הַמִּיחָדוֹת לְאָדָם מְסִים או לְקְבוּצַת בְּנֵי אָדָם: זֶהוּת יְהוּדִית. 4. [באלגברה] כְּטוֹי הַמְּבִיעַ שְׁוִיז שֶׁאֲפָשֶׁר לִיחֵס בּוֹ לְכָל אוֹת כָּל מְסָפֶר שֶׁהוּא בְּלֹא שִׁשְׁתָּנָה הַשְּׁוִיז: הַכְּטוֹי $[a+b=b+a]$ הוּא זֶהוּת. – [זֶהוּת, זֶהוּת]

מילון רב-מילים**זהות זהות שם נ'**

5. התלכדותם של דברים נפרדים ושונים לכלל אחדות כך שנמנעת כל הבחנה ביניהם; היותם של שני דברים מובחנים דבר אחד במציאות. • תפיסתו של אריסטו את האדם כ'חיה פוליטית' פירושה כי קיימת אצלו זהות בין האדם לאזרח. 6. היות אחד, היות אותו הדבר עצמו (גם אם הוא עובר שינויים או נתפס באופנים שונים). רק על סמך הנחת זהות החומר ניתן להסביר את תופעת השינוי. 7. פסיכולוגיה א. האחדות הפנימית והרציפה של האישיות הנחוות כ'אני'; התפיסה הסובייקטיבית של האדם את עצמו כאינדיבידואל. יש מי שמחפש את זהותו בכל מיני חוגים ליגה ולמדיטציה. ב. התפיסה הסובייקטיבית של אדם את עצמו כבעל תפקיד מוגדר. בעיות זהותה של האישה ומהותה של הנשיות עומדות במוקד השיח הנשי בימינו. 8. מתמטיקה משוואה המתקיימת לכל ערכי המשתנים שלה; שוויון, שכל מספר הבא במקום אחת האותיות שבו לא ישנה אותו. [זֶהוּת; ז.ה.י.]

1. כלל האפיונים וסימני ההיכר הייחודיים העושים אדם מסוים או דבר מסוים למי (או למה) שהוא ושבאמצעותם ניתן לזהותו מבלי להחליפו באחר. השווד כיסה את פניו במטפחת כדי להסתיר את זהותו. • המשטרה לא הצליחה עדיין לקבוע את זהותם של הרוצחים. • מספר הפרוטונים שבגרעין האטום הוא הקובע את זהותו. 2. כלל התכונות והתכנים היוצרים אצל האדם תחושת השתייכות לקבוצה מסוימת; כלל האפיונים וסימני ההיכר המייחדים קבוצה כזו ושבאמצעותם ניתן לזהות אדם כשייך אליה. המסגרת של הקהילה עוזרת לחבריה לשמור על הזהות היהודית. • לשואה נודע תפקיד מרכזי בזהותם המשותפת של הישראלים. • השתדלנו לא לדבר עברית כדי שלא תתגלה זהותנו. 3. קיומו של דמיון מושלם (מבחינת החומר, המהות, התכונות וכד') בין דברים נפרדים מאותו סוג. בין שני החומרים קיימת זהות מבחינה כימית. • רק לאחרונה נוצרה ביניהם זהות אינטרסים, והם החלו לשתף פעולה. 4. קיומם של שוויון או שקילות בתוכן או במשמעות בין מילים, טענות וכד'. ברוב המקרים של הכתובים במקרא יש זהות בין המושגים 'עברים' ו'בני ישראל'.

* מהערך זהות במילון רב-מילים הושמטו חלק מהדוגמאות.

- א.** העתק מכל מילון את ההגדרה המתאימה ביותר למשמעות המילה "זֶהוּת" בצירוף "זֶהוּת לאומית" שבשורה 11 במאמר. (נקודה אחת)
- ב.** השווה בין הערכים בשני המילונים (לא בטבלה) על פי התבחינים האלה:
- (1) פרטים דקדוקיים
 - (2) רובד לשוני
 - (4) נקודות
- ג.** לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת המילה "זֶהוּת".
לאיזו הגדרה ממילון **אבן-שושן** מתאימה המילה "זֶהוּת" בכל משפט?
העתק למחברתך את המשפטים, וליד כל משפט רשום את מספר ההגדרה המתאימה מהמילון.
- ידוע כי לעולם אין **זֶהוּת** בין טביעות אצבעות של שני אנשים שונים.
 - לשפה יש תפקיד מרכזי בגיבוש **הזֶהוּת** המייחדת כל עם.
 - תעודת **הזֶהוּת** היא מסמך מטעם משרד הפנים, הכולל את הפרטים המזהים של האדם הנושא אותה.
- (6 נקודות)
- 9.** לפניך משפט מן המאמר ובו מודגשים מילה וצירוף מילים.
הזיקה בין מדינת ישראל לעם היהודי בתפוצות הייתה **אבן פינה** במשנתו האידאולוגית של בן גוריון, והוא דבק בה כל העת. (שורות 36-37)
- א.** מבין המילים שלפניך, מהי המילה שהמשמעות שלה היא הקרובה ביותר למשמעות המילה **זיקה** במשפט הנתון? העתק למחברתך את התשובה הנכונה.
- (1) קְשִׁירוּת
 - (2) תְּקִשׁוּרָה
 - (3) כּוֹשֵׁר
 - (4) קֶשֶׁר
- (נקודה אחת)
- ב.** מהי משמעות הצירוף **אבן פינה** בהקשר של המשפט הנתון?
- העתק למחברתך את התשובה הנכונה מבין ארבע האפשרויות שלפניך.
- (1) רעיון משני
 - (2) יסוד ועיקר
 - (3) נדבך נוסף
 - (4) מפעל חיים
- (נקודה אחת)

10. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה.
- "אימוץ הלשון העברית והפיכתה ללשון דיבור עיקרית... הם **המפתח**..." (שורות 14-16)
 - "בן-גוריון **רתם** מאוחר יותר את האמצעים הממלכתיים של המדינה..." (שורה 25)
 - "בלשון העברית ראה בן-גוריון קניין משותף ו**דבק** מלכד..." (שורה 44)
- א. ציין את האמצעי הלשוני-הרטורי המשותף למילים המודגשות במשפטים אלה.
(2 נקודות)
- ב. הסבר אמצעי לשוני זה על פי אחת המילים המודגשות. (2 נקודות)
11. לפניך משפט מדברי אליעזר בן-יהודה (הקטע הנלווה בעמוד 4):
- "ואיש כי יכחש באחד מהם, כופר בעיקר הלאומיות הוא!"**
- מבין המשפטים שלפניך, העתק את המשפט שהשמעות שלו היא הקרובה ביותר למשמעות של משפט זה. (2 נקודות)
- א. מי ששולל את אחד הדברים אינו מאמין במושג לאומיות.
 - ב. די שנכיר באחד הדברים כדי להבין מהי לאומיות.
 - ג. מי שכופר ברעיון הלאומיות, מאמין באחד הדברים.
 - ד. די שנדחה את רעיון הלאומיות, כדי שנאמין באחד הדברים.
12. לפניך משפט מן המאמר.
- "אלה יקבעו יותר מכל חוקה את **ייעודה** של המדינה ואת דמותה". (שורה 39)
- מבין המשפטים שלפניך, באיזה משפט מתאים להשתמש במילה **ייעוד**?
- העתק למחברתך את המשפט. (2 נקודות)
- א. הלשון העברית היא _____ משותף, המחבר בין כל חלקי העם היהודי בארץ ובתפוצות.
 - ב. בן-יהודה פעל באדיקות רבה ל _____ הדיבור העברי ביישוב היהודי.
 - ג. ה _____ של הלומדים עברית באולפן הוא לשלוט היטב בשפה העברית.
 - ד. חינוך לאור ערכי תרבות ישראל ולאור הישגי המדע הוא ה _____ של החינוך העברי.

(5 נקודות)

שם המספר

13. א. במשפטים (1)-(3) שלפניך, העתק את הצורה הנכונה של שם המספר (כולל הניקוד).

(3 נקודות)

(1) **שְׁבָעִים וְשָׁשָׁה** / **שְׁבָעִים וְשֵׁשׁ** אחוז מהעולים מציינים כי במקביל

לשמירת השפה הרוסית יש לרכוש את השפה העברית.

(2) אליעזר בן-יהודה נולד בשנת אלף **שְׁמוֹנֶה** / **שְׁמוֹנָה** מאות חמישים ושמונה.

(3) המכתב של בן-גוריון נכתב ב**שְׁשָׁה** / **שְׁשִׁי** בספטמבר 1950.

ב. במשפטים (1)-(2) שלפניך יש שני מספרים מודגשים. כתוב אותם במילים (אין צורך

לנקד). (2 נקודות)

(1) למאמר מצורפים **5** קטעים נלווים.

(2) בעמוד **11** יש שאלה על דיבור עקיף.

/המשך בעמוד 10/

פרק ג – תחביר ומערכת הצורות (24 נקודות)

בפרק זה שמונה שאלות: ארבע מתחום התחביר (14-17) וארבע מתחום מערכת הצורות (18-21).
ענה על ארבע שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן מתחום התחביר אך מתחום מערכת הצורות
אך משני התחומים, כרצונך (לכל שאלה – 6 נקודות).

תחביר

14. לפניך שלושה משפטים III-I, ובכל אחד מהם השם בן-גוריון מודגש בקו.

I. דוד בן-גוריון, שנחשב לאדריכלה של מדינת ישראל, נודע בזיקתו העמוקה
ללשון העברית.

II. בלשון העברית ראה בן-גוריון דבק מלכד.

III. מן המידע על בן-גוריון אנו למדים על פועלו למען השפה העברית.

א. העתק למחברתך את שלושת המשפטים, וליד כל משפט ציין את סוגו התחבירי:
פשוט, איחוי (מחובר), מורכב.

• אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) – תחם בו את האיברים.

• אם המשפט הוא משפט מורכב – תחם בו את הפסוקית / הפסוקיות.

ב. באיזה משפט הצירוף המודגש בקו יוצא דופן מבחינת תפקידו התחבירי?
ציין את תפקידו התחבירי במשפט זה.

ג. ציין את התפקיד התחבירי המשותף לשני הצירופים המודגשים בקו
בשני המשפטים האחרים.

15. לפניך שני משפטים מורכבים II-I.

I. על אף האמצעים הצנועים שעמדו לרשותו הניח בן-יהודה את היסודות
לתחיית הלשון העברית.

II. בן-גוריון ייחס חשיבות לשני חוקים, שחוקקה הכנסת בשנתיים הראשונות
לקום המדינה.

א. העתק למחברתך את שני המשפטים. בכל משפט תחם את הפסוקית, וציין אם היא
משלימה פועל או משלימה שם.

ב. העתק ממשפט I שני משלימי פועל.

ג. ציין את התפקיד התחבירי של המילה ואת התפקיד התחבירי של הצירוף,
המודגשים בקו במשפט II.

/המשך בעמוד 11/

16. לפניך משפט על פי מכתבו של בן גוריון.

ודאי ימצאו מערערים על אחד הפרטים, אך ערך מפעלכם לא ייגרע.

א. העתק למחברתך את המשפט, וציין את סוגו התחבירי: פשוט, איחוי (מחובר), מורכב.

• אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) – תחם בו את האיברים.

• אם המשפט הוא משפט מורכב – תחם בו את הפסוקית / הפסוקיות.

ב. מהו התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המודגשות בקו במשפט?

ג. מהו הקשר הלוגי במשפט זה? העתק למחברתך את התשובה הנכונה.

— סיבה ותוצאה

— הוספה

— ויתור והסתייגות

— הכללה ופירוט

17. לפניך קטע מן המכתב שכתב בן-גוריון (עמוד 3).

"לחברי הוועדה לקביעת שמות בנגב –

בשם ממשלת ישראל אני שמח להביע לכם הוקרה והכרה על המפעל התרבותי ההיסטורי אשר

עשיתם [...] אני מקווה שתמשיכו פעולתכם עד שתגאלו כל שטחה של ארץ-ישראל משלטון הלעז".

א. בן-גוריון נהג להשמיט את המילה "את" בדיבורו ובכתיבתו, בניגוד למקובל.

הָבֵא מן הקטע שתי דוגמאות להשמטת המילה "את" לפני משלים פועל.

ב. כתוב את הקטע בדיבור עקיף.

מערכת הצורות

18. א. לפניך שני משפטים, ובכל משפט מודגש פועל.
 — העם היהודי היה **מְפִיז** בכל קצווי תבל.
 — בן גוריון אמר: "**מָטַל** עלינו לצקת אותו בדפוס של אומה מחודשת".
 ציין את **השורש** ואת **הבנין** של כל אחד מן הפעלים המודגשים.
 ב. ציין את **השורש** ואת **הבנין** של שם הפועל **לְצַקָּת**.
 ג. כתוב **שם פעולה** מאותו שורש ומאותו בנין של שם הפועל **לְצַקָּת**.
 ד. לפניך משפט.
 בן-גוריון **הִדְגִּישׁ** את הקשר בין יהודי הארץ ליהודי התפוצות.
 כתוב את הפועל **הִדְגִּישׁ** בבנין בעל משמעות **סבילה**.
19. א. "נתתי הוראה לצבא שכל המפקדים ילמדו השמות החדשים ו**יִשְׁתַּמְּשׁוּ** רק בהם בציבור ובכתב". (מכתבו של בן-גוריון, עמוד 3)
 ציין את **השורש** ואת **הבנין** של הפועל **יִשְׁתַּמְּשׁוּ**.
 ב. "בן-גוריון הדגיש את הקשר ה**בִּלְ-יִתְק** בין מדינת ישראל לעם היהודי".
 (שורות 42-43)
 מהי צורת ה**עבב** של הפועל **יִתְק**? העתק למחברתך את הספרה המציינת את התשובה הנכונה.
 (1) **יִתְק** (2) **נִתְק** (3) **הִתְנִיתְק** (4) **נִתְק**
 ג. לפניך שני משפטים, ובכל משפט זוג פעלים.
 בכל משפט העתק למחברתך את צורת ההגייה הנכונה של הפועל (כולל הניקוד).
 (1) בן-גוריון סבר שלימוד העברית הוא בעל ערך **מְלַכֵּד** / **מְלַכֵּד**.
 (2) בן-גוריון **הִכְרִיז** / **הִכְרִיז** על הקמת מדינת ישראל.

- 20. א.** לפניך ארבעה משפטים, ובהם מודגשות שש צורות בינוני.
- (1) ראה בהן מְרַכִּיבִים חֲשׂוּבִים. (שורות 10-11)
 - (2) חברה מלוכדת המְשִׁתֶּתֶת כולה על עולים מארצות שונות הדּוֹבְרִים לשונות שונות. (שורות 16-18)
 - (3) יָדַע כל אחד [את] לשון הארץ בה הוא יוֹשֵׁב. (שורות 34-35)
 - (4) בלשון העברית ראה בן-גוריון קניין מְשִׁתָּף. (שורה 44)
- ציין מהו חלק הדיבר שבַּל אחת מצורות הבינוני משמשת בו: שם עצם, שם תואר או פועל בהווה.
- ב.** לפניך שני משפטים על פי המאמר, ובהם מודגשות ארבע מילים שיש להן צורן סופי מאותו סוג.
- בן-גוריון נחשב לאֲדָרִיכָלָה של מדינת ישראל. הוא נודע בזִיקְתּוֹ העמוקה ללשון העברית ובקִנְאוּתוֹ למַעֲמָדָה.
- (1) קבע אם הצורן הסופי במילים אלה הוא צורן נטייה או צורן גזירה.
 - (2) בחר באחת מן המילים וציין את משמעות הצורן הסופי בה.
- 21. א.** לפניך רשימה של שבעה שמות פעולה.
- הִשָּׁג, חֲנוּךְ, קִבְּלָה, הִשְׁלָטָה, שְׁמִירָה, הִחְלָפָה, קָרִיאָה
- (1) מיין את שמות הפעולה לקבוצות לפי הבניינים.
 - (2) מהו השורש של המילה הִשָּׁג?
- ב.** לפניך ארבעה צירופים, ובהם מודגשות מילים.
- גורם עֲקָרִי, חינוך מִמְלֶכֶתִּי, ערך תִּרְבוּתִי, ידע לְשׁוֹנִי
- ציין מהי דרך התצורה המשותפת לכל המילים המודגשות.
 - מה משותף לכל המילים המודגשות מבחינת המשמעות?
- (2) לפניך שלוש מילים: אִידֵּאולוֹגִי, גְּאוֹגְרָפִי, הִיסְטוֹרִי
- במה דומות המילים האלה למילים שבסעיף ב (1) מבחינת דרך התצורה, ובמה הן שונות מהן?

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך